

Rätt placerat blir skräpet guld

Åsa Mårtensson

Ateljén

Att kliva in i Nacho Tatjérs ateljé kräver att jag skärper mitt synfält och det tar ett tag innan jag skaffat mig en överblick. Mängder av små skulpturer står sida vid sida i dubbla rader på hyllor som följer på varandra flera meter upp. Från taket hänger rörliga mobiler av ståltråd och papp med bokstäver och ansikten. En samling använda tepåsar har satts ihop till formen av en kropp och två stora ögon stirrar på mig. Ljuset i källarateljén är nästan dunkelt om det inte vore för de egentillverkade lampor som är utplacerade här och var och som jag upptäcker först efter ett tag. Lampskärmarna är tillverkade av upphittade saker, gamla LP-skivor, en plastkasse från en spansk matkedja och handmålade papper. De finns där för att de påminner om det solljus som Nacho växte upp med i Spanien och som han saknar om vintern i Sverige.

Form och materia

En av de stora frågorna för vår tid är vad vi ska göra med alla de mängder av avfall vi producerar. Sverige har antagligen de bästa soporna i världen, eftersom vi inte bara konsumerar enorma mängder elektronik utan också köper in avfall från andra länder för att använda i tillverkning av energi. Ur det ratade väljs de konstnärliga materialen noggrant ut. Till favoriterna hör kartong, papper och trä. En allergi mot plast gör att Nacho aldrig kan arbeta med det materialet. Det har i sin tur gjort att han måste veta allt om de material han väljer att ta in i ateljén. På så vis är allt skapande en pågående undersökning av världen som hela tiden genererar ny kunskap.

På ett podium står en liten skulptur som har formen av ett bord, den är cirka tre till fyra centimeter hög. (bild) Bordsskivan är gjord av en bit svart och gul linoleum som legat utomhus i kanske 40 år innan Nacho hittade den. Under den tiden har linoleumet inte förändrats någonting och genom materialet kan vi därför få kännedom om vår historia. Den lilla biten av rågummi rymmer kunskap som hör hemma inom ämnesfält som sociologi och estetik. Materialet berättar inte bara om hur våra bostäder såg ut en gång i tiden utan också vad vi uppfattade som status, att vi värderade hygien högt och att vi ville vara moderna. Biten av linoleum fungerar som en projektion från det förflutna. När jag hör Nacho prata om sitt förhållande till materialen tänker jag på Aristoteles. Jag frågar honom om hans relation till den grekiske filosofen och det visar sig att den finns där. Aristoteles, som föddes 384 f.Kr. var intresserad av form och materia och hur dessa kan förverkliga en idé. Han menade att när en bildhuggare tillverkar en skulptur av ett marmorblock så förverkligar han via materien en idé. När materien ständigt får form genom en idé betyder det att tillvaron är i konstant rörelse. Sinneserfarenheten kommer först, efter det följer intellektets förståelse.

Den naturvetenskapliga ingången till materialen och det vi observerar i vår vardag började tidigt för Nacho. När han var liten brukade han åka till Pyrenéerna med sin pappa på helgerna. I Pyrenéerna diskuterade de tekniska saker och pappan förklarade världen de såg runt omkring sig. I teckningarna och skulpturerna är det lätt att se hur den starka relationen till naturen manifesterar sig i en kärlek till det växande. Aristoteles menade att "ingenting är i intellektet som inte först har varit i sinnen".

I ateljén står en hurts och i lådorna ryms mängder av teckningar som tar tid att läsa av. Utspritt över papperets yta är ting, människor, ansikten, ord, hus och växter avbildade. Ibland är bakgrunden mycket noggrant färglagd. Varje bild kan förstås som ett mönster och alla har en tydlig rytm. Jag läser dem också som listor, ett sätt att ordna och förstå universum. Bilderna är en sorts förteckningar över världen innan den organiserats enligt en accepterad logik. En helt igenom icke-hierarkisk världsbild där alla delar spelar mot varandra i ständig rörelse.

Det förutsättningslösa förhållningssättet att se på världen (och sättet den avbildas på) påminner om barnets blick på sin omgivning. En öppen och nyfiken blick som inte sorterar och inte behöver skaffa sig makt genom att kategorisera. Det är lite som när ett barn delar med sig av sitt perspektiv på tillvaron och man plötsligt får en aha-upplevelse. Blicken från någon som ser något för första gången och beskriver upplevelsen utan att äga en förförståelse som tagits förgivet av den vuxne, och som låser oss i vissa föreställningar och hindrar oss att se världen på nytt.

Konst

Skulpturerna som hänger från taket rör på sig i vinddraget när jag går förbi. En konstruktion i papp och metall som står på bordet går att snurra på. Jag kommer att tänka på första gången jag såg filmen om konstnären Alexander Calders cirkus och hur starkt den påverkade mig. Det är rörelsen som fascinerar. När jag kommer hem söker jag på nätet och hittar filmen om Calders cirkus, uppförd på Whitney Museum 1955. Figurerna som uppträder är gjorda av ståltråd och trä. Det är slående hur mycket de liknar skulpturerna i Nachos ateljé.

Humor och lekfullhet är den känsla som infinner sig när jag betraktar skulpturerna som står hopträngda på hyllorna i ateljén. Precis som hos en annan spansk konstnär Joan Miró, är det de enkla formerna som tilltalar. Många timmar har gått åt till att klippa, forma och klistra, en naturlig del av den pågående undersökningen av tillvaron. I ett hörn står ett podium täckt av ett grått tyg som är kantat med fransar. Några enstaka skulpturer står utplacerade på podiet och är upplysta av en strålkastare av den sorten man kan se på byggarbetsplatser. Enskilda och belysta talar skulpturerna till mig på ett nytt sätt. Lekfullheten försvinner och ett allvar tar över. Färgerna och formerna talar med ett eget, nästan melankoliskt språk. Från ett uttryck av humor och lek finns oväntat en ingång som gör det möjligt för mig att upptäcka något mer naket. Leendet inför ett känsligt utskuret löv i kartong har en avväpnande effekt som gör mig mottaglig för det sköra och förgängliga i allt som lever.

Under flera år har Nacho skickat egna tillverkade paket till människor han känner men också slumpvis utvalda personer som han hittar i telefonkatalogens gula sidor. Paketerna är vackra och noggrant inslagna med mycket kärlek. Han förväntar sig inga svar (men det får han ibland) utan tycker bara om att föreställa sig hur det ser ut när mottagaren öppnar sin brevlåda. De skickade paketerna skapar relationer till yttvärlden och möjliggör för konstnären att bli en del av samhället.